

Sh:»4548

TÛR

﴿ ٥٢ ﴾ سُورَةُ الطُّورِ

Tur s uresi mekkidir.

 ayetleri - Kırk dokuzdur.

Kelimeleri -   yüz on ikidir.

Harfleri - Bin beş yüz d r.

Fasılası - م ن ا ع ر harfleridir.

Cel lı suyu  demifitir ki bunun « وَالذَّارِيَاتِ » tan sonra konmasının vechi: ikisinin de matla' ve

makta'da teşâbühleridir . İlk nazarda görülür ki « وَالطُّورِ » un başı « وَالذَّارِيَّاتِ » in

başına benzedikten başka onun maktaı olan « فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا » tehvîlini tevsîian tahkık ve

takrirdir. Bundan başka iki Sûre mazmun i'tibariyle de birbirlerine pek yakındırlar.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
﴿١﴾ وَالطُّورِ ﴿٢﴾ وَكِتَابٍ مَسْطُورٍ ﴿٣﴾ فِي رَقٍّ مَنْشُورٍ
﴿٤﴾ وَالْبَيْتِ الْمَعْمُورِ ﴿٥﴾ وَالسَّقْفِ الْمَرْفُوعِ ﴿٦﴾ وَالْبَحْرِ
الْمَسْجُورِ ﴿٧﴾ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ ﴿٨﴾ مَالَهُ مِنْ دَافِعٍ
﴿٩﴾ يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ مَوْرًا ﴿١٠﴾ وَتَسِيرُ الْجِبَالُ سَيْرًا
﴿١١﴾ فَوَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٢﴾ الَّذِينَ هُمْ فِي خَوْضٍ
يَلْعَبُونَ ﴿١٣﴾ يَوْمَ يُدْعُونَ إِلَى نَارِ جَهَنَّمَ دَعَاءً ﴿١٤﴾

Sh:»4549

﴿١٤﴾ هَذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿١٥﴾ أَفَسِحْرٌ
هَذَا أَمْ أَنْتُمْ لَا تَبْصُرُونَ ﴿١٦﴾ اِصْلَوْهَا فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا

سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ أَمْأَ تُجْزُونَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٧﴾ إِنَّ الْمُتَّقِينَ
فِي جَنَّاتٍ وَنَعِيمٍ ﴿١٨﴾ فَكَاهِنِينَ بِمَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ وَوَقَّيَهُمْ
رَبُّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿١٩﴾ كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾ مُتَّكِنِينَ عَلَى سُرُرٍ مَصْفُوفَةٍ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ
عِينٍ ﴿٢١﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا
بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلْتَنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ كُلُّ امْرِئٍ بِمَا
كَسَبَ رَهِينٌ ﴿٢٢﴾ وَامْدَدْنَاهُمْ بِفَاكِهَةٍ وَلَحْمٍ مِمَّا يَشْتَهُونَ
﴿٢٣﴾ يَتَنَازَعُونَ فِيهَا كَأْسًا لَآلِغُوا فِيهَا وَلَا تَأْتِيهِمْ ﴿٢٤﴾
وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ لُؤْلُؤٌ مَكْنُونٌ ﴿٢٥﴾ وَأَقْبَلَ
بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٢٦﴾ قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي
أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ ﴿٢٧﴾ فَمَنْ اللَّهُ عَلَيْنَا وَوَقَّيْنَا عَذَابَ

السموم ﴿﴾

Sh:»4550

﴿٢٨﴾ إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلُ نَدْعُوهُ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ ﴿﴾

Meali Şerifi

Kasem olsun o Tura 1 Ve yayılmış bir verakta 2 Yazılmış bir kitaba 3 Ve beyti ma'mûra 4 Ve sakfi merfûa
5 bahri mescûre ki 6 Rabbinin azâbı olacak muhakkak 7 Yoktur onu hiç bir defedecek 8 O gün ki Sema bir
çalkanış çalkanır 9 Dağlar da bir yürüyüş yürür 10 Vay artık o gün o yalan diyenlere 11 Ki onlar daldıkları
bir bataкта oynayıp duruyorlar 12 O gün ki Cehenneme bir kakılış kakılacaklar 13 İşte diye: bu sizin o yalan
deyip durduğunuz ateş 14 Buda mı sihir? Yoksa siz görmüyorsunuz? 15 Yaslanın ona bakalım, ister
sabredin, ister etmeyin, artık hepsi bir, hep yaptıklarınızın cezasını çekeceksiniz 16 Fakat korunan
müttakiler Cennetler, ni'metler içinde 17 Rablarının kendilerine verdiği ile zevkyab olmaktadırlar, rabları
korumuştur da onları o Cahim azâbından 18 Yeyin için, afiyetler olsun çalıştığınız için 19 Dayanarak, sıra
sıra dizilmiş a'lâ koltuklara, eş etmişizdir de kendilerine güzel iri gözlü hurîleri 20 Ve İyman edenleri ki
zürriyyetleri de İyman ile arkalarından gelmiş, zürriyyetlerini kendilerine ilhak etmişizdir, bununla beraber
kendilerine amellerinden hiç bir şey eksiltmemişizdir, herkes kazancına bağlıdır 21 Birde onlara bir meyve
ve içlerinin çekeceği bir et yetiştirmekteyizdir 22 Orada bir peymâne çekiştirirler ki ne bir saçmalama vardır
onda ne bir günaha sokma 23 Bırıl bırıl da üzerlerine döner kendilerine mahsus hizmetçiler, sanki

sadeflerinde saklı inciler 24 Ve ba'zısı ba'zısına dönmüş soruşuyorlardır 25 Demektedirler: evet biz bundan

evvel ilimizde korkular içinde idik 26 Bakınız Allah bize lûtf etti ve bizleri o semûm azâbından korudu 27

Evet biz bundan evvel ona duâ ediyor korumasını istiyorduk, hakikat o öyle keremkâr öyle rahîm 28

1. ﴿وَالطُّورِ﴾ Kasem olsun o Tûra - Hazreti Musânın

Sh:»4551

Allah kelâmını işittiği dağ, Tûri Sina. Beyzavî der ki: Tur, Süryanîde dağ demektir. Yâhud evci iycaddan

hadîdi mevâdde veya âlemi gaybdan âlemi şhadete tayeran edendir 2. 3. اهـ

﴿وَكِتَابٍ مَّسْطُورٍ﴾ . فِي رَقٍّ مَّنْشُورٍ Ve bir rakkı menşurda mestur kitaba -

RAKK, kâğıd haline getirilmiş yazı yazılan ince deri demektir. O münasebetle verak gibi yazı yazılan her şeye de itlak olunabilir.

MENŞUR, neşredilmiş, dürülü, kapalı değil, açılmış, yayılmış, satr, yazılı harfleri nizama koymak,

MESTUR, muntazamen yazılmış demektir. Turdan sonra bu kitabı mesturun Tevrat olması tebadür

ederse de «وَالْكِتَابِ الْمَسْطُورِ» değil, nekire olarak «وَكِتَابٍ مَسْطُورٍ»

buyurulması, bunun henüz tanınmadık başka bir kitab olduğunu andırır ki «

وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنْشُورًا» buyurulmuş olan defteri a'mal

olması en muracch ma'nadır. Levhi mahfuz veya yeni bir kitab olmak i'tibariyle Kur'an olması da

melhuzdur. 4. ﴿وَالْبَيْتِ الْمَعْمُورِ﴾ ve Beyti ma'mura -

BEYTİ MA'MUR, Bir rivayete göre yedinci Semada bir beyttir ki her gün onu yetmiş bin Melaike ziyaret

eder, Kıyamete kadar bir daha avdet etmezler, ona «Durah» dahi denilir. Haseni Basrîden bir rivayette de

murad Ka'bedir. Allah tealâ onu her sene altı yüz bin kişi ile ma'mur kılar. Eğer insanlar ondan eksik olursa

Melaike ile doldurur denilmiştir. Ma'lûm ki bir yerin ma'mur olması demek meskûn olması ve geleni gideni

çok olup güzel bakılması ma'nasından mecazdır. Ka'benin ma'muriyeti de «

أَنْ طَهَّرَ بَيْتِي لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ» mısradakınca etrafındakilerin ve huccacın

kesret ve ziyaretiyledir. Beyzavî der ki: yâhud beyti ma'murdan murad, mü'minin kalbidir ki ma'muriyeti

ma'rifet ve ihlâs ile dir. 5. ﴿وَالسَّقْفِ الْمَرْفُوعِ﴾

Sh:»4552

ve sakfi merfua - o yüksek tavana, ya'ni Semaya, bir rivayette de Cennetin sakfi olan Arş 6.

﴿وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ﴾ ve mescur denize - mescur, - 1) Alevlendirilmiş, kızdırılmış demektir ki «وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ» buyurulduğu üzere Kıyamet koparken denizler ateş olup

kaynatılacak onunla Cehennem kızıştırılacaktır. - 2) Dolgun, taşgın demek olup Bahrı muhît ma'nasını ifade

eder. - 3) Muhtelit, karışkan, suyu birbirine veya tatlısı acısına karışan demek de olabilir. - 4) ezdaddan

olarak boş ma'nasına geldiği de söylenmiştir ki bu da Kıyamet alâmetlerinden demek olur. Tur karînesiyle

bu bahri mescur Fir'avnın battığı denize işaret olmak da pek melhuzdur. Başta vav kase, sonrakiler ona

atf içindir 7. ﴿إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ﴾ - kasemin cevabıdır. 9. ﴿يَوْمٌ﴾ - Vakın

zarfıdır, ya'ni o gün vaki' olacak ki ﴿تَمُورُ السَّمَاءِ مَوْراً﴾ Sema bir çalkaniş çalkanacak -

kiyamet ıztırabını bir tasvirdir. 10. ﴿وَتَسِيرُ الْجِبَالُ سَيْراً﴾ dağlar da bir yürüyüş

yürüyecek - yerinden oynayıp hebaen mensûra olacak 11. ﴿فَوَيْلٌ يَوْمَئِذٍ﴾ artık veyl o gün - o

çalkaniş olduğu gün ﴿لِلْمُكَذِّبِينَ﴾ o yalan diyenlere 12.

﴿الَّذِينَ هُمْ فِي حَوْضٍ يَلْعَبُونَ﴾ ki daldıkları bir bataкта oynarlar - iyman edip de o

gün için hazırlanacak, korunacak yerde bir takım yalan dolana dalmış uğraşır dururlar. 13.

﴿يَوْمَ يُدْعُونَ إِلَى نَارِ جَهَنَّمَ دَعَاءً﴾ Cehennem ateşine bir kakılış kakılacakları

gün - bu «yevm» evvelki «yevm» den bedel veya mukadder kavil ile mansub olarak veyli izahtır. 14.

﴿هَذِهِ النَّارُ﴾

Sh:»4553

﴿فَاءَ﴾ - « Bu da sihir mi? - ﴿أَفَسِحْرٌ هَذَا﴾ ya'ni o gün böyle diyerek kakılacaklar 15.

mukaddere ma'tuftur. Ya'ni siz bu ateşi haber veren vahye bir sihir, bir aldatma diyordunuz, şimdi onun

böyle fi'len tehakkuku da sihir mi? ilh... Böyle denecek. اهـ ...

17. ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَعِيمٍ﴾ - Kur'anda daima mu'tad olduğu üzere

kâfirlerin halini beyan yanında müttakı mü'minlerin halleri de beyan olunuyor. Demek oluyor ki Allahın

azâbını dâfi' bulunmamakla beraber vâkıy vardır, Allahın vikayesiyle ondan korunulur. Onun için Allahdan

korkup Peygamberi tasdik edip de Allaha kulluk ederek, Allahın emri vechile çalışan korunan müttakiler,

Allahın vikayesiyle o gün Cennat-ü neim içinde zevkyab olacaklardır. 21. ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا﴾ -

bunda iki vecih vardır. Birisi « حُورٍ عَيْنٍ » e ma'tuf mehallen mecrur olmasıdır ki mü'minlerin

mü'minlerle arkadaşlığını ifade eder. Bunu « علفتها تبنا وماء باردا » kabîlinden olarak «

« وَقَرْنَاَهُم بِالَّذِينَ آمَنُوا » mealinde anlamak daha iyi olur. Bu surette

« وَالَّذِينَ آمَنُوا » - « وَاتَّبَعْتَهُمْ ذُرِّيَّتَهُمْ » - « زَوْجَنَا » ya ma'tuf olur. Birisi de «

« وَالْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ » - « وَاتَّبَعْتَهُمْ » ya ma'tuf «

mübtedanın haberi olmasıdır ki bir çokları bu vechi tercih etmek istemişlerdir. Buna göre ma'nâ şu olur:

hem o kimseler ki iman etmişler, zürriyyetleri de bir iman ile onların ardınca gitmişlerdir, zürriyyetlerini

kendilerine ilhak etmişizdir. Ya'ni zürriyyetleri amelde atalarından dun olmakla beraber iman ile onlara

ittiba' sâyesinde Cennette onların derecelerine çıkarılarak yanlarında bulundurulur ki zevk-u sürurları

tammolsun « وَمَا أَلْتَنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ » bununla beraber kendilerine

amellerinden hiçbir

Sh:»4554

şey eksiltmemişizdir.- Zürriyyetlerini kendilerine ilhaktan dolayı amellerinin sevablarından bir şey eksik

verilmiş de değildir. « كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ » Herkes kazancına bağlıdır -

rehin gibi bağıdır. Kazanç kazanma, ya'ni çalışma veya çalışılan amel sanki bir borç ve insan o borca Allah yanında bir rehin gibidir, kurtuluşu ona bağıdır. Eğer güzel kazanç tutar güzel çalışırsa borcunu öder, çünkü Allah salih ameli kabul buyurur, yok eğer çalışmaz veya kötü amele çalışırsa halâs olamaz, kendisini

kurtaramaz. Zira tayyib, temiz ve güzel olmyan şeyler Allah tealâya yükselemez «

إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ» dur. Bundan

dolaydır ki ileride « كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ »

» gelecektir. Ya'ni eshabi yemînden maadası nefislerini o bağılantıdan kurtaramazlar. Onun için mükezzibîn

tekziblerine bağı kalarak Cehennemde kıvranırlarken müttakiler Allahın vikayesiyle kurtulup Cennetlerde

ni'metler içinde zevk edeceklerdir. Ve Allah tealânın ayrıca fadl-ü lûtfuna da mazher olarak zürriyyetlerinin

i'tilâsına da sebep olacaklardır. Bu cümlelerin burada sevki zürriyyetler noktai nazarından da mühimdir.

Ya'ni zürriyyetlerin kurtuluşu ve Sâbikun olan atalarının derecelerine yükselişleri de kendilerinin hiç kesbi

olmaksızın mücerred babalarının kazançlarıyla değildir. Kendilerinin iman ile onlara ittiba' etmeleri ve

onların ardınca yollarından gitmeleri sebebiyledir. Ataları kesibleriyle sebep oldukları için evlâdlarını

Cennette kendilerine ilhak olunmuş görmekle mes'ud olacaklar, evlâdları da iman ile onlara ittiba' ettikleri

için kendilerini kurtardıktan başka Allah tealânın fadl-ü kereminden onların derecesinde mütena'im

olacaklardır. Demek ki zadedgân kendi kesibleri olmaksızın mücerred babalarının, dedelerinin kesibleriyle

kendilerini kurtaramazlar. Ancak iman ile çalıştıkları takdirde atalarının feyzından da müstefid olarak daha

kolaylıkla yükselirler. İşte mü'minlerin evlâdlarını atalarına ittiba' ile yükselmeğe

Sh:»4555

sevk ederken, neseb şerefine güvenerek atâlete düşmemeleri için «

كُلُّ أَمْرٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ» buraya tezyil edilmiştir. Binaenaleyh bu âyette «

وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى» kasrını nâsîh bir ma'nâ bulunduğunu zannetmek

doğru değildir. Bil'akis «كُلُّ أَمْرٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ»

«لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى» mîsdakındadır. 22.

﴿وَأَمَدَدْنَاهُمْ بِفَاكِهَةٍ وَلَحْمٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ﴾ Hem onlara bir fâkihe ve bir et ile

imdad etmekteyizdir ki içlerinin çekeceklerinden -ya'ni esaslı ni'metlerden ziyade olarak mahza zevk ve

telezzüz için vakit vakit türlü ni'metler yetiştirmektedir. Burada Âhîret saadetinin Dünya keyf ve zevkına

mübtelâ işret düşkünlerini imrendirecek, iştihalarını gıcıklayacak bir neş'e ile tasviri vardır ki hulâsası

humardan, gûnahtan azade saf ve temiz bir garam neşvesi duyurur 23.

﴿يَتَنَازَعُونَ فِيهَا كَأْسًا﴾ orada, ya'ni Cennette bir keis çekiştirirler ki -

KE'S, dolgun kadeh demektir. Mecazen içindeki içkiye de denilir. Kadeh çekiştirmek de neş'e ile teâtîden

mecazdır. Bir keis ki ﴿لَا لَغْوٌ فِيهَا﴾ onda lagıv yok - ya'ni onu içerken boş, saçma sapan söz

söylemek yoktur ﴿وَلَا تَأْتِمُ﴾ günaha sokmak da yoktur. - Dünya işretleri gibi değil. Şair şu

mazmunu ne güzel söylemiştir:

Huni ciğerle memlu camı zer olmadansa

Bi inkisarı hatır işkeste sâgar olsun

24. ﴿وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ﴾ ve üzerlerine dolanır - Sûrei vakiada geleceği üzere ellerinde sâğarlar

surahiylerle hizmete amade ve emre müheyya olarak etraflarında pırıl pırıl döner dolaşır

﴿غِلْمَانٌ لَهُمْ﴾ kendilerinin has Milkleri olan uşaklar, Cennet sakîleri genc hizmetçiler:

﴿كَانَهُمْ لَوْلَوْ مَكْنُونٌ﴾ sanki saklı iri

inciler - sadeplerinde gizli hiç kirlenmemiş, el değmemiş, öyle beyaz, öyle safı, öyle temiz, parıl parıl.

LÜ'LÜ', parıldayan büyük inci demektir. 25.

﴿وَاقْبَلْ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ﴾ ve ba'zısı ba'zısına dönmüş

soruşuyorlardır. - Hem o zevk ve neş'e esnasında birbirlerine yüzyüze yönelmiş ahval ve efalinden

soruyor, hasbi hal ediyorlardır 26. ﴿قَالُوا﴾ soranlar demektirler - yine her biri demektir.

﴿إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ﴾ evet doğrusu biz evvel ehlimiz içinde;

ilimizde veya obâımızda veya hanemizde ailemiz içinde yüreklerimiz titrer, korkar idik - akıbetten endişe

eder, bir isyana düşmekten veya bir azâba ma'ruz olmaktan korkar idik 27.

﴿فَمَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا﴾ şimdi Allah bize menetti: lûtf-u tevfiğiyle bu ni'metleri in'am buyurdu

﴿وَوَقَيْنَا عَذَابَ السَّمُومِ﴾ ve bizi o semum azâbından korudu -

SEMUM, yukanlarda da geçtiği üzere mesammata işleyen, zehirli sıcak, samm dahi denilen ma'ruf

rüzgârdır. Burada zikri geçen Cehennem ateşi veya Dünyadaki o korkunç hayat ona teşbih edilmiştir.

Semum, Cehennem'in isimlerinden biridir diye bir rivayet de vardır. 28.

﴿إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلُ نَدْعُوهُ﴾ Evet biz bundan evvel ona, ya'ni Allaha duâ ediyor «

﴿ ۲۹ ﴾ فَذَكَرْ فَمَا أَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ ﴿ ۳۰ ﴾ أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَتَرَبَّصُ بِهِ رَيْبَ الْمَنُونِ ﴿ ۳۱ ﴾ قُلْ تَرَبَّصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُتَرَبِّصِينَ ﴿ ۳۲ ﴾ أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلَامُهُمْ بِهَذَا أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴿ ۳۳ ﴾ أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿ ۳۴ ﴾ فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلَهُ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ ﴿ ۳۵ ﴾ أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ﴿ ۳۶ ﴾ أَمْ خَلَقُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ ﴿ ۳۷ ﴾ أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ الْمُصَيِّطُونَ ﴿ ۳۸ ﴾ أَمْ لَهُمْ سُلْمٌ يَسْتَمْعُونَ فِيهِ فَلَيَاتِ مُسْتَمِعُهُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿ ۳۹ ﴾ أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمُ الْبَنُونَ ﴿ ۴۰ ﴾ أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ﴿ ۴۱ ﴾

﴿ ۲۹ ﴾ فَذَكَرْ فَمَا أَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ ﴿ ۳۰ ﴾ أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَتَرَبَّصُ بِهِ رَيْبَ الْمَنُونِ ﴿ ۳۱ ﴾ قُلْ تَرَبَّصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُتَرَبِّصِينَ ﴿ ۳۲ ﴾ أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلَامُهُمْ بِهَذَا أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴿ ۳۳ ﴾ أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿ ۳۴ ﴾ فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلَهُ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ ﴿ ۳۵ ﴾ أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ﴿ ۳۶ ﴾ أَمْ خَلَقُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ ﴿ ۳۷ ﴾ أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ الْمُصَيِّطُونَ ﴿ ۳۸ ﴾ أَمْ لَهُمْ سُلْمٌ يَسْتَمْعُونَ فِيهِ فَلَيَاتِ مُسْتَمِعُهُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿ ۳۹ ﴾ أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمُ الْبَنُونَ ﴿ ۴۰ ﴾ أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ﴿ ۴۱ ﴾

akıbette merhameti çok rahmetine nihayet yok.

Sh:»4557

أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُمُونَ ﴿٤٢﴾ أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا
فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ ﴿٤٣﴾ أَمْ لَهُمْ آلَةٌ غَيْرُ اللَّهِ
سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤٤﴾ وَإِنْ يَرَوْا كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ
سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَرْكُومٌ ﴿٤٥﴾

Sh:»4558

﴿٤٥﴾ فَذَرَّهُمْ حَتَّىٰ يَلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ ﴿٤٦﴾
يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٧﴾ وَإِنَّ
لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٨﴾
وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ
تَقُومُ ﴿٤٩﴾ وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُومِ ﴿٥٠﴾

Meali Şerifi

Yoksa "bir şâir biz ona « رَبِّ الْمُنُونِ » u gözetiyoruz" mu diyorlar? 30 De ki: gözetin çünkü ben

de sizinle gözetendenim 31 Yoksa onlara bunu (bu tenakuzu) akılları mı emrediyor? Yoksa azgın bir

kavım mıdır? 32 Yoksa onu (o Kur'anı) kendisi uydurmakta mı diyorlar? Hayır kendileri inanmazlar 33

Haydi onun gibi bir söz getirsinler, doğru iseler 34 Yoksa kendileri « لَا شَيْءَ » den mi yaratıldılar?

Yoksa yaratan onlar mıdır? 35 Yoksa Gökleri ve Yeri mi yarattılar? Hayır iykan ehli değiller 36 Yoksa

rabbının hazîneleri onların yanında mı? yoksa onlar mı istiyâ etmişler? 37 Yoksa onlara mahsus bir

merdiven var da ondan dinliyorlar mı? Öyle ise dinleyicileri beyan edecek bir bürhan getirsin 38 Yoksa

kızlar ona oğullar size öyle mi? 39 Yoksa kendilerinden bir ücret istiyorsun da cereme vermekten

ezilmekteler mi? 40 Yoksa gayb onların yanında da onlar mı yazıyorlar? 41 Yoksa bir tuzak mı kurmak

istiyorlar? fakat o küfredenler kendileri otuzağa düşeceklerdir 42 Yoksa onların Allahdan başka bir ilâhları

mı var?

Sh:»4559

« سُبْحَانَ اللَّهِ » onların şirkinden 43 Hem onlar Semadan bir kıt'ayı düşerken görseler, teraküm

etmiş bir bulut diyecekler 44 O halde bırak onları ta o çarpılacakları günlerine kadar 45 O gün ki hiç bir

tedbirlerinin kendilerine zerrece faidesi olmayacaktır ve hiç bir suretle kurtarılmıyacaklardır 46 O

zulmedenlere ondan beride de bir azâb vardır velâkin pek çokları bilmezler 47 Hem rabbının hukmüne

sabret çünkü sen bizim nezaretimiz altındasın, kalktığın sırada rabbına hamd ile tesbih eyle, geceden de

48 Tesbih et ona hem de nücumun idbarı sıra 49

29. ﴿بِنِعْمَتِ رَبِّكَ﴾ - «با» mülâbese yâhud kaseim içindir. Rabbının ni'metiyle, yâhud
rabbının ni'meti hakkı için ﴿بِكَاهِنِ﴾ -

KÂHİN, bir nevi' zannile gayb haberi verene denir. Geçmişe müteallik olursa kâhin, istikbale müteallik
olursa arraf denildiği de söylenir. Kehanette meşhur olan Cinden istimdaddır. 30.

﴿رَيْبَ الْمُنُونِ﴾ derhin işkili -

MENUN, kesmek ma'nâsına «من» den me'huz olarak ömürleri ve saireyi kesmesi mülâhazasıyle

dehir ve zamana bir de ölüme itlâk edilir ki pek kesgin, kıyak denilmiş gibidir.

REYB de ıztırab vermek ma'nâsından olarak «رَيْبَ الْمُنُونِ» dehrin ıztırab veren musıbeti

veya ölüm felâketi demek olur. Rivayet olunuyor ki Kureyş Darünnedvede toplanmış ve aleyhissalâtü

vesselâm hakkında re'ylere çoğalmış, nihayet Abdüddar oğulları «ona reybülmenuunu gözetin, çünkü o bir

şâirdir, Züheyrin, Nâbiganın, A'sanın helâk olduğu gibi o da helâk olur» demişler, bunun üzerine

dağılmışlar. 31. ﴿تَرْبَّصُوا﴾ - tehekküm ve tehdiddir

﴿فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُتَرَبِّصِينَ﴾ çünkü ben de sizinle beraber

gözetenlerdenim

Sh:»4560

- ya'ni siz benim helâkimi gözetiyorsanız ben de sizin helâkinizi gözetiyorum 32.

﴿أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلَامُهُمْ﴾ yoksa onlara akılları mı emrediyor ﴿بِهَذَا﴾ bunu? -

Sözlerindeki bu tenakuzu, çünkü kâhin, keskin akıllı, zekî olur, mecnunun ise akl-ü fikri muhtel bulunur. O

halde nasıl olur da kâhin dediklerine mecnun, mecnun dediklerine kâhin diyebilirler; demek ki akıllılık iddia

eden o kimseler ne dediklerini bilmeyecek, nasıl tenakuza düştüklerini farketmeyecek derecede

akılsızlıklarını göstermişlerdir. Onun için buyuruluyor ki ﴿أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ﴾ yoksa onlar

akıllı değil, azgın, hakkı kabul etmemekte haddini aşkın, kendi ihtirasatına uymayınca akl-ü insaf

daresinden haric yalan uydurmağa alışkın bir güruh mudurlar? 33. ﴿أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ﴾

yoksa onu, o Kur'anı kendiliğinden söylemiş, uydurmuş mu diyorlar? -

TEKAVVÜL, kendisinde olmıyanı söylemeğe çalışmaktır ki yalan onun lâzımı olmak hasebiyle yalan

söylemek ma'nâsına da gelir. Ya'ni vahyile değil, kendiliğinden söylüyor da Allaha isnad ediyor mu

diyorlar? ﴿بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ hayır kendileri inanmazlar - ya'ni bu söylediklerini kendileri bile

inanmıyarak söylerler, yâhud iymansızlıklarından öyle söylerler. Zira bilirler ki Muhammed yalan söylemez,

binaenaleyh kendi sözünü Allaha iftira etmez. Ve yine bilirler ki bu söz uydurma bir söze benzemez. Fakat

mücerred küfr-ü inadlarından dolayı öyle derler 34. ﴿فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلِهِ﴾ haydi onun

misli bir söz getirsinler - hem ma'nâ hem nazım cihetinden Kur'anın haiz olduğu mümtaz vasıfları hâiz onun

gibi bedi' bir söz uydursunlar getirsinler bakalım. ﴿إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ﴾ Eğer sadık iseler -

ya'ni

kendi uydurup söylemiş demelerinde doğru iseler, kendilerinin de öyle bir sözü uydurup getirebilmeleri

iktıza eder. Çünkü o beşer uydurması bir kelâm olsa idi onların beşeriyette müşareketten başka nutuk,

hatabet ve şi'ir ile iştigalleri, nazm-ü nesir kelâm üslûblarında mümareseleri, tarih ve vekayia vukufı,

okuyub yazmaları ve tahsilleri ve kâhinleri bulunduğundan dolayı onu tanzîre kudretleri bulunmak lâzım

gelirdi. Şu halde niçin ona Allahın gönderdiğine inanmıyorlar da iymansızlık ediyorlar? Kendilerine

cezalarını verecek yokmu sanıyorlar? 35. ﴿أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ﴾ Yoksa

lâşeydenmi yaratılmışlar - ya'ni kendilerinin evvel yoğiken sonradan yaratılmış oldukları ma'lûm, şu halde

akılları varsa hiç düşünmüyorlar mı? Kendilerini yaratan bir hâlık yokmu? Hiç bir şeysiz, bir yaratan

olmıyarak yâhud yaratan ma'dum olarak mı yaratıldılar, yâhud yaratanı hiç bir şey yerine tutmuyorlar mı ki

onun kudretini hesaba almıyorlar, cezasından korkmuyorlar da iymansızlık ediyorlar. Burada bütün aklî

ilimlerin esası olan bir kanuna işaret olunuyor ki şu suretlerle ifade olunur: yoktan bir şey olmaz, yokluk

varlığa illet olamaz. Mevcudun illeti ma'dum olamaz. Hiç bir hâdis muhdissiz olamaz. Yok, ne kendini ne de

başkasını vücade getiremez ilh... Lâkin bunu yanlış anlamamalı. Evvel yok olan bir şey sonra yaratılmaz

gibi bir ma'nâ çıkarmamalıdır. Çünkü her yaradılan yok iken yaratılır, var olanı yaratmak mümkün olamaz,

çünkü hasılı tahsil olur. Ancak yok olanı vücade getirecek illeti fâile, bir yokluktan ibaret, lâşey olamaz.

Yoku var edecek olan hâlık muhakkak bir varlık olmak zarurîdir. Ulumi tabiiyye namı verilen ilimlerde dahi esas olan bu kanun, eşyanın kendi tabiatleriyle kendiliklerinden vücade gelivermiş olması gibi bir tabiat fikrini de ibtal eder. Ba'zıları da bundan her hâdisin bir madde ile mebsuk olması

Sh:»4562

lâzım geleceğini zannetmiştir. Fakat madde bir şey'in vücudu için kâfi bir illet olmadığı gibi mutlak vücad için zarurî de değildir. Vâcib olan ancak illeti fâiledir. Bir hâlık mevcut olmayınca hiç bir şey yaratılamaz.

İşte böyle aklın en esaslı kanunu hâlıkın vücad ve kudretini tanımak iken o kâfirler kendilerini yaradanı hiçe

sayarak öyle iymanlıklar ediyorlar ﴿أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ﴾ yoksa hâlık onlardırlar -

kendilerini ve eşyayı onlar yaratmışlar da onun içinmi kibrediyorlar, Allahdan korkmuyorlar, Peygambere

dil uzatıyorlar? 36. ﴿أَمْ خَلَقُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ﴾ Yoksa o Gökleri ve Yerimi

yarattılar? ﴿بَلْ﴾ Hiç birisi olmadığı belli fakat ﴿لَا يُوقِنُونَ﴾ yakîn edinmezler - Gökleri ve

Yeri yaratan Allahdır derler de yine reyb içinde dolaşırlar onun mantikî netayicini tatbık edecek şübhesiz bir

kanaat ile hareket etmezler, emr-ü nehiy tanımaz, Allahın âyatına inanıp, Peygamberini tasdik edip yakîne

irmek istemezler de reybülmennunu gözetir dururlar. 37. ﴿أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ﴾

yoksa rabbının hazîneleri onların yanındamı? - Ya'ni seni yetiştirip rahmet ve ni'metiyle risalet vererek

gönderen rabbının rahmeti hazîneleri onların yanında, hazîne kâhyası onlar da onun ni'metlerini onlarmı

tevzi' ediyorlar ki o nübüvvet ve risaleti sana vermek istemiyorlar? ﴿أَمْ هُمُ الْمُصِيطِرُونَ﴾

Yoksa onlar ona musallat, müstevlî zorbalarmıdır? - Allaha galebe etmişler, hazînelerini zabt etmişler

de onun vergilerini verdirmek istemiyorlar, yâhud Allahın verdiği cebren almakmı istiyorlar? 38.

﴿أَمْ لَهُمْ سُلَّمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ﴾ Yoksa onların bir merdivenleri var orada dinliyorlar

mı? - Ya'ni Allahın meleî a'lâya

Sh:»4563

emirlerini, vahiylerini ve bütün kelâmını o merdivenden dinliyorlar da kimin kimden evvel öleceğini ve

Kur'anın Allah tarafından vahy edilmeyip uydurularak isnad olunduğunu o suretle biliyorlar?

﴿فَلْيَأْتِ مُسْتَمِعِهِمْ بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ﴾ Öyle ise dinliyenleri beyan edici kuvvetli bir

bürhan getirsin - dinlediğini isbat etsin. Nasıl ki Peygamber Kur'anı getirek «

﴿فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلِهِ﴾ tehdidiye da'vet ederek apaçık bürhanı olan mu'cizesini gösterdiği

gibi o da öyle bir bürhan getirsin. 39. ﴿أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمْ الْبَنُونَ﴾ yoksa kızlar

onun oğlanlar sizin öyle mi? - Ya'ni aklınızın bozukluğuna ve ilâhiyyâta dair duygunuzun neden ibaret

olduğuna delâlet etmek üzere bu babda getireceğiniz en açık bürhan bu olacak değil mi? « وَالنَّجْمِ »

de geleceği üzere bu ne hayıflı, ne haksız taksim? Melekler, Allahın kızlarıdır diyorlar, onlar namına bir

takım putlar yapıp, Lât, uzzâ, menât gibi müennes isimler vererek tapıyorlar sonra biz bunları Allaha şerik

koşmuyoruz, Allahın kızları oldukları için Allah yanında bize şefaet etsinler diye tapıyoruz diyorlardı,

kendilerine gelince kız evlâdına kızıyor, oğlan istiyorlardı 40. ﴿ أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا ﴾ yoksa

sen onlardan bir ecir mi istiyorsun - va'z-u tezkirden; ve risalet vazifesinin ifasından dolayı bir ücret mi

istiyorsun? ﴿ فَهَمُّ مِنْ مَّغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ﴾ de onlar garamet ağırlığından ezilmekteler mi? -

MAĞREM, ğurm, ğaramet mutlak borca dahi denilirse de Ragıbın beyanına göre aslında hiç bir suçu

olmıyarak bir insana malında lâzım gelen zarar demek olduğundan gerek kefalet gibi sarih veya tenasur

gibi zimmî bir teahhüd ve iltizam ve gerek cebrî bir iltizam ile verilen her hangi bir zarar ve ziyana dahi

denilir ki

Sh:»4564

lisanımızda ziyan vermek veya cereme vermek dahi ta'bir olunur. Ya'ni mütegalib hükûmetlerin tazyıkları

altında ağır vergiler ile ezilmekte bulunan halk gibi ezilmekteler mi? Ki sana reybul'menunu gözetiyorlar?

41. ﴿أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ﴾ yoksa gayb onların yanında da onlar

yazıyorlar mı - kimin evvel öleceğini Levhi mahfuzdan yazıyorlar da halka onu mu haber veriyorlar? 42.

﴿أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا﴾ yoksa bir keyd yapmak, bir duzak kurmak mı istiyorlar - ya'ni sana ve

mü'minlere bir suikasd tertib etmek mi istiyorlar ya Muhammed! Darünnedvede tertib etmek istedikleri

suikasdi ihbardır. ﴿فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ﴾ fakat o küfredenler kendileri

aldanacak, o tuzak kendi başlarına geçecektir. - Netekim Resulullah salimen hicret etti ve Ebû cehiller

Bedirde kendileri yakalandılar. Bu suretle bu âyet daha önceden gaybı haber vermiştir. Gaybı onların değil,

Allahın bilip Peygamberine haber verdiğini anlatmıştır. Denilmiştir ki suikasdi tertib edenlerin Bedirde

katilleri bi'setin on beşinci senesinde olmuştur. Burada da « ام » kelimesinin on beş defa zikredilmesiyle

buna işaret olunmuştur. Şihabın dediği gibi bu kabîl gizli işaretler mu'cizati Kuraniyyeden istib'ad edilmez

43. ﴿أَمْ لَهُمْ آلِهَ غَيْرُ اللَّهِ﴾ yoksa onların Allahdan gayri bir ilâhları mı var? - da onları

kurtaracak mı? O taptıkları putlar onları Allahın azâbından kurtaracak mı zannediyorlar?

﴿سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ Allah onların koştukları şirklerden münezzehtir.

Hakıkatte ondan başka ilâh yoktur ve onun azâbı « وَاقِعٌ مَّالَهُ مِنْ دَافِعٍ » dir. 44.

﴿وَإِنْ يَرَوْا كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا﴾ Bununla beraber onlar

öyle

Sh:»4565

kâfirdirler ki Semâdan bir kıt'anın düşmekte olduğunu görseler «

فَاسْقَطْ عَلَيْنَا كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ
﴿يَقُولُوا سَحَابٌ مَرْكُومٌ﴾ toplandı bir bulut derler -

fi'len başlarına inmedikçe inanmazlar. Zira «

إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ
﴿فَذَرَهُمْ﴾ Onun için şimdi bırak
« آيَةٌ حَتَّى يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ

﴿حَتَّى يَلَاقُوا يَوْمَهُمْ﴾ tâ o günlerine çatacakları deme
onları o keyd yapmak isteyenleri

﴿الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ﴾ ki o gün çarpılacaklar - helâk olacaklar 46.
kadar

﴿يَوْمَ لَا يَغْنَى عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا﴾ o gün ki hiç o keyd-ü tedbirlerinin

﴿وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ﴾ ve hiç bir taraftan
kendilerine zerrece faidesi olmayacak

kurtarılmıyacaklar - işte Peygambere suikasd tertib etmek isteyen Ebû cehil ve akranı Bedir günü böyle

﴿وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا﴾ ve o zulmedenlere
olmuşlardı 47.

﴿عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ﴾ onun önünde de bir azâb vardır. - Burada iki ihtimal vardır. Birisi, o

günden beride, ya'ni Dünyada bir azâb daha var demektir. Netekim Mekkeliler yedi sene kıtlık çekmişlerdi.

Bundan başka o günden ötede, ya'ni ölümlerinden sonra kabirde ve Âhırette bir azâb daha var demek de

olabilir. ﴿وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ Velâkin onların pek çokları bilmezler - akıbetin

böyle olacağını da onun için küfredeler. 48. ﴿وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ﴾ O halde rabbının

hukmüne sabret - onları o günlerine kadar bıraktırıp da seni zahmetlere göğüs germeğe me'mur eden

rabbının hukmüne sabret telâş etme ﴿فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا﴾ çünkü sen bizim

görüüp

Sh:»4566

gözetmemizle hıfzımız, nezaretlerimiz altında mahfuzsun emîn ol. ﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ﴾

Ve rabbına hamdile tesbih et « سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ » diye hamd ederek tesbih et

﴿حِينَ تَقُومُ﴾ kalkacağıın sıra -ya'ni her hangi bir meclisten kalkarken: Ebu Davud, Neseî ve

sairede Ebu Berzetel'eslemî radiyallahü anhden rivayet olunmuştur ki Resulullah sallallahü aleyhi

vesellem bir meclisten kalkacağı zaman «

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ

«وَأَتُوبُ إِلَيْكَ» derdi. Suâl olundu, mecliste olana keffarettir buyurdu. Ba'zıları da namaza

durulduğu vakit «

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلَا إِلَهَ
غَيْرُكَ» okunması hakkında olduğunu rivayet etmişlerdir. Ba'zıları da yataktan kalktığı vakit namaza

durana kadar demek olduğunu söylemişlerdir ki buna göre «kıyam edeceğin sıra» demek daha ma'nâlî

olacaktır. 49. ﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ﴾ Geceden de onu tesbih et -ya'ni gecenin ba'zı cüz'ünde

de tesbih ile ibadet et ﴿وَادْبَارَ النُّجُومِ﴾ hem de yıldızların idbarında - batmağa yaklaştığı

sıra ki gecenin âhirinde sabah vakti - geceden tesbih akşam ve yatsı namazlarına, idbarennücum da sabah

namazına işaret olduğu söylenmiş, Hazreti Ömer, Hazreti Ali ve Ebu Hüreyre ve Hasen radiyallahü

anhümeden de «geceden tesbih, nevafil, idbarennücum da fecrin iki rek'atı, ya'ni sabah namazının sünneti»

olduğu nakledilmiştir. Bu suretle «Vetturi» sûresi, sabahın gelmekte olduğunu iş'ar eden idbarünnücum ile

hıtam buldu, şimdi bu maktı «وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ» matlâının ta'kibi de bakınız ne güzel

olmuştur: